

Eýranly žurnalist Zamani: Näçe wagta çekse-de, Eýrandaky protestler barybir rewolýusiýa bilen gutarar

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 25 январа, 2025

Eýranly žurnalist Zamani: Näçe wagta çekse-de, Eýrandaky protestler barybir rewolýusiýa bilen gutarar EÝRANLY ŽURNALIST ZAMANI: NÄÇE WAGTA ÇEKSE-DE, EÝRANDAKY PROTESTLER BARYBIR REWOLÝUSIÝA BILEN GUTARAR

2014-nji ýylda ýazan tankydy makalalary sebäpli garşysyna gözleg yglan edilen we Türkiýä gaçyp gelen Aliasgar Kouroş Zamani demonstrasiýalaryň soňunyň **rewolýusiýa** bilen gutarjagyny öňe sürdi. Zamani «bu gezek režimiň özüni nyşana aldylar» diýdi.

Eýranda Mahsa (Jina) Amininiň ölümi bilen başlan we bir aýyny geçiren tolgunşyklar ýurtdaky oppozisionerleriň uzak wagt bäri

başdan geçirýän basyşlaryny çekişmä açdy.

2014-nji ýylda ýazan tankydy makalalary sebäpli garşysyna gözleg yglan edilen we Türkiýä gaçyp gelen Aliasgar Kouroş Zamani ýurdundaky meseleleriň kyrk ýyllyk taryhynyň bardygyny aýtdy.

Tolgunşyklaryň **rewolýusiýa** bilen soňlanjagyny öňe süren Zamani eýran režiminiň häzirki bolýan ýerinde-de özlerine haýbat atýandygyny, şonuň üçinem özlerini arkaýyn duýmaýandyklaryny öňe sürdi.

Aliasgar Kouroş Zamani häzire çenli dürli ýollar arkaly onlarça gezek haýbat atylandygyny aýtdy.

Birnäçe ýyllap Eýranda žurnalistlik eden Aliasgar Kouroş Zamani 2014-nji ýylda Türkiýä gelipdir.

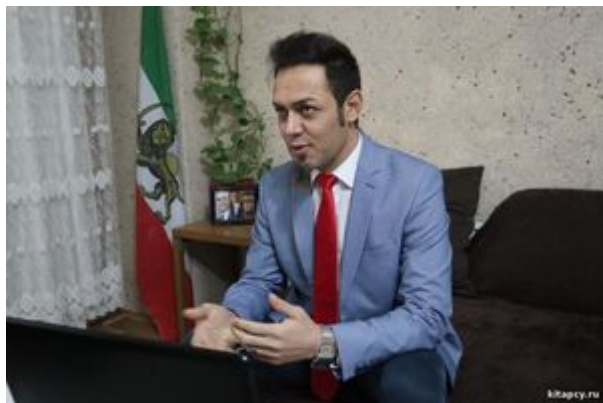
Dört ýyllap yzarlanýandyryn diýen pikirde žurnalistika arakesme beren Zamani 2018-nji ýyldan soň kärini dowam etdiripdir.

Häzir Londonda çykýan «Keyhan» gazetinde çykyş edýän Zamani Angliýanyň «Bayan» torunda telewizion gepleşikleriň birini alyp barýar.

Zamani şol bir wagtyň özünde Türkiýäniň Žurnalistler sindikatynyň (TGS) we Garaşsyz žurnalistler guramasynyň (RFS) agzasydyr.

Wan şäherinde ýaşaýan Zamani özünü ýurtdan çykmaga mejbur eden sebäpler hakda şulary gürrüň berdi:

– Köplenç oppozision habarlary berýän ýerler bilen işleşýärdim. Režim muny duýdy, birnäçe gezek yzarlandym. Bir gezek ele düşdüm, gamçy jezasyny berdiler. 64 gamçy India. Ahyrsoňunda men öýde däldim, başga şäherdekäm kakam jaň edip: «Öýe geläýme» diýdi. Sebäbi howpsuzlyk gullugynyň işgärleri gelip meni gözläpdir, öýdäki kompýuterimi we başga nämäm bolsa, barsyny alyp gidipdir. Bir hepdeden soňam bir alajyny tapyp, Türkiýä geldim.

- **Ýurtda oppozision žurnalistika bilen meşgullanmagyň almyty: ölüm jezasý, türme ýa-da ýurtdan gaçmak**

Garasýsyz žurnalistler guramasynyň (RSF) taýýarlan 2022-nji ýyl boýunça dünýäniň metbugat azatlygy indeksine görä Eýranyň metbugat azatlygy 180 ýurduň arasynda sanawyň iň soňundaky Demirgazyk Koreadan iki san öňde, 178-nji ýeri eýeleýär.

Diňe ýurtdaky žurnalistler däl, ýurtdan çykyp gaýdan žurnalistlerem dowamly howp astynda.

Eýranda hökümete garşy çykyşlara meçew bermekde we içalyçylykda aýyplanan Ruhullah Zem 2019-njy ýylda Fransiýada ýaşayan ýerinden ele salnyp, Eýrana äkidilipdi, zyndanam 2020-nji ýylda Ýokary Suduň jeza çäresini tassyklamagy bilen dardan asylyp öldürilipdi.

Şeýle-de, 2018-nji ýylda eýran režimine garşy oppozision pikirdedigi üçin garşysyna gamçy jezasyny bermek hakynda karar çykarlan Araş Şoaşargyň Wanda duýdansyz gürüm-jürüm bolandygy habar beriş serişdeleriniň diline düşüpdi.

Metbugatyň diline düşen başga bir gürrüň bolsa, Şoaşargyň ýitirim bolmagyndan birnäçe aý geçensoň, onuň Eýrandaky bir türmede oturandygy baradady.

Zamani ol žurnalistleriň ikisi bilenem tanyşlygynyň bardygyny aýtdy.

Seralama	Ükeler	Küresel Skor	2021'e göre fark
1	Norveç	92.65	0
2	Danimarka	90.27	2
3	İsveç	88.84	0
4	Estonya	88.83	11
5	Finlandiya	88.42	-3
147	Filipinler	41.84	-9
148	Hong Kong	41.64	-68
149	Türkiye	41.25	4
150	Hindistan	41	-8
151	Sudan	40.96	8
176	Myanmar	25.03	-36
177	Türkmenistan	25.01	1
178	İran	23.22	-4
179	Eritre	19.62	1
180	Kuzey Kore	13.92	-1

Kaynak: RSF 2022 Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi

Kitapçy.ru

3-nji maýda Bütindünyä metbugat azatlygy günü mynasybetli çap edilen RSF beýanatynda Eýran sanawda 178-nji ýerde.

Garaşsyz žurnalistleriň ýakynda paýlaşan maglumatlarynda Eýranda Mahsa Amininiň ölüminden soňky protestlerde 19-njy oktýabra çenli 41 žurnalistiň tussag astyna alynandygyny habar berilýär.

Şeýlelikde, Hytaýdan we Mýanmardan soň iň köp žurnalist basýan ýurt Eýran boldy.

Aliasgar Kouroş Zamani soňky wagtlatda «Bayan» atly mediýa torunda gepleşik alyp barýar, «Keyhan» gazetinde makalalar bilen çykyş edýär.

• «Kim hakykaty ýazjak bolsa ýa türmä girýär ýa-da ýurtdan gaçyp cykmaga mejbur bolýar»

Ýurdundaky žurnalistikanyň ýagdaýyny gürrüň berýän Zamani şeýle diýdi:

Žurnalistler Eýrandan gaçyp cykmaga mejbur bolýar. Häzir türmelerde köp sanly žurnalist saklanýar. Olara «biziň aýdyşymyz ýaly habar ýazarsyňyz» diýilýär. Kim hakykaty ýazjak bolsa ýa türmä girýär ýa-da ýurtdan gaçyp cykmaga mejbur

bolýar. Ol ýerde žurnalistlik etmek bir hatarda oppozisioner bolmak mümkin däl. Çünki bu jenaýat. Hatda ölüm jezasyny-da berip bilýärler.

Näçe ýyl öň Fransiyada bir žurnalist alnyp gaçyldy, Eýrana getirildi we ölüm jezasy berildi. Onuň bar bileni-biteni žurnalistlikdi. 2018-nji ýylda-da meniň kárdeşim Araş Şoaşargy Wanda tutup äkitdiler, häzir ol türmede.

«Eýranda režim metbugat serişdeleriniň barsyny gysymynda saklaýar. Hususy mediýa organyna ýa teleýaýlyma duş gelip bilmersiňiz. Ýaýlyma goýberilýän ähli gepleşikler hökümete garaşly» diýen Zamani «Taýyn senari berýärler-de, «şu boýunça ýaz!» diýýärler we şol ýazylan zatlaram ýaýradylýar. Edil ýöne kino ýaly. Güýç we pul öz ellerinde bolansoň, metbugat serişdeleri-de olaryň öz elinde» diýdi.

Eylül 2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANI
SAYIN RECEP TAYYİP ERDOĞAN'A

Gönderen: Türkiye'de mülteci olarak yaşayan ve tehlikede olan İranlı gazeteciler ve muhabirler

Konu: Durum raporu ve üçüncü bir ülkeye yerleştirme talebine ilişkindir. info@unhcr.org

Zamani özünü howpsuz duýmaýan başga-da dört žurnalist bilen bile prezident Erdogana we mediýa organlaryna açyk hat ýazdy

Zamani Türkiýäniň eýranly žurnalistler we beýleki oppozisionerler üçin howpsuz ýer däldigini-de aýtdy.

Häzire çenli dürli ýollardan onlarça gezek howp haýbatlaryny alandygy sebäpli ynjalyksyzdygyny aýdan Zamani dört žurnalist egindeşi bilen bile prezident Rejep Taýýip Erdogana we halkara mediýa organlaryna açyk ýazandygyny aýtdy.

– On ýyl yza göz aýlaň, köp sanly žurnalist ýa ýitirim edilýär

ýa alnyp gaçylýar. Bärde işlemek kyn. Biz emigrant bolansoň, işlemäge rugsadymyz ýok. Maddy üpjünçiligimiz iň uly meselämiz. Režim gorkusy bolsa başymyzdan sowlup gidiberenok. Daşaryk kän çykybam bilemzok.

Başymyzdan geçýän howp-hatarlar we kynçylyklar barada baş žurnalist egindeşim bilen bile aýyk hat ýazdyk. Prezident Erdogana iberdik we kömek bermegini haýyş etdik. Başga bir howpsuz ýyrda geçmek üçin ýardam etmegini talap etdik. Häzirem jogap alybilmedik. Şol sanda belli žurnalistlere we guramalara-da ugratdyk. Olardanam jogap alyp bilmedik. Hatda bir şikaýatnamam-da bar, çünki IFJ-ne, Garaşsyz žurnalistler guramasyna, Türkiýäniň Žurnalistler sindikatyna dagy ugradypdyk, hiç biri jogap bermedi. Nämüçin bizi eşidenoklarka? Şolar sesimizi eşitmese, kim eşitmeli?..

• «Protestleriň ýene näçe wagta deňiş dowam etjeginini bilemok, ýöne ahyrynda rewolýusiýa bilen soňlanar»

Eýranda başyapynjasyny talabalaýyk dakynmagy üçin tussag astyna alynanda öldürilen Jina Amininiň zzyndan 16-njy sentýabrda köçä dökülen raýatlaryň protestleri üstünden bir aýy geçirdi.

Ýurduň birnäçe şäherinde köçä çykan eýranlylar hak-hukuklaryny talap edip gygyrmaga dowam edýärler.

Eýranyň Adam hukuklary guramasynyň (IHRNGO) soňky paýlaşan maglumatynda protestlerde şu güne çenli 27-si çaga, jemi 215 adamyň öldürilendigini habar berýär.

Howpsuzlyk güýçleri protestlere garşy önüni alyş işlerini her geçen gün berkitse-de, protestleriň soňunyň nähili gutarjagy belli däl.

Zamani Eýrandaky üýtgeşmeleri ýakyndan yzarlaýar

Zamani dowam edýän protestlere **rewolýusiýa** hökmünde baha berýär we umydygärdigini aýdýar:

– Mundan öňem protestler, nägilelikler bolup durýardy. Hemmeler olaryň dowamynyň bolmajagyny çak edýärdi. Çünki meseleler, göz önünde tutulan maksatlar, talaplar ownukdy. «Nämüçin benzin gymmat?», «nämüçin pylança adamy tutduňyz?» diýen ýaly ownuk meselelerdi. Amininiň ölümü kyrk ýyl bäri basyş astynda ýaşayan eýran halkynyň halys degnasyna degdi. Bu gezek ähli oppozisiýa güýçleri köçä çykdy. Meniň pikirimçe şumat Eýran rewolýusion prosesi başdan geçirýär. Näçe wagta çekjegini bilemok, ýöne bu rewolýusiýanyň soňunda hökümet agdarylmaly bolar, şuny anyk bilýäris.

Şu gezek nyşanada režimiň özi. Indi besdir diýýärler. Bütin bu meseleleriň sakasy režimden gaýdýar, eýranlylar indi muny fowy bilýär. Öldürip-gyryp gorkuzaýjak, yza tesdiräýjek bolýarlar. Adamlaryň gorkmagyny we busup oturmagyny isleýärler. Emma indi milletiň gorkar ýaly zady galmady.

Režime diňe ýaraga ýapys diýseň. Halk göreşine dowam etmesin diýip, gorkunç zatlary edýärler. Soňky gezek wideoýazgyda görensiňiz, äpişgeden wideoýazgy edip oturan birini-de oka tutdular. Bu rewolýusiýa – milli rewolýusiýa. Şeýle ýagdaýlarda halkymyz «biz eýranlylaryň meselesi režim!» diýip bilýärler. Şäherleriň hemmesi aýaga galdy. Adamlar bir aý bäri köçede.

Şenol BALY.
@senolbalii

26.10.2022 ý.

© The Independentturkish Publisistika